

Dr Tomasz Figlus
Katedra Geografii Politycznej i Studiów Regionalnych
Uniwersytetu Łódzkiego

Zróżnicowanie morfogenetyczne i przemiany struktur przestrzennych osadnictwa wiejskiego w Polsce

Abstrakt referatu:

Tematem referatu będą wybrane zagadnienia dotyczące przemian struktur przestrzennych osadnictwa wiejskiego w Polsce w ujęciu morfogenetycznym. Geograficzno-historyczne podejście do problemu implikuje konieczność rozpatrzenia kwestii pochodzenia form osadniczych oraz ich zmienności. Jest to możliwe dzięki przeprowadzeniu procedury rekonstrukcyjnej w świetle analizy oddziaływania zróżnicowanych uwarunkowań przyrodniczych, społeczno-kulturowych, prawno-politycznych oraz gospodarczych. W referacie ukazane zostaną zatem wybrane determinanty oraz ich reperkusje przestrzenne skutkujące zmiennością krajobrazu kulturowego wsi w aspekcie morfologicznym. Rozważania autora w części wstępnej stanowią próbę zgeneralizowanej konceptualizacji teoretyczno-metodycznej badań nad rozwojem układów ruralistycznych oraz ich komponentów w postaci siedlisk i rozłogów wiejskich. W tym kontekście zaprezentowany zostanie również rozkład przestrzenny podstawowych typów wiejskiej sieci osadniczej oraz rozplanowania wsi w Polsce. Na potrzeby seminarium zakres omawianej problematyki badawczej ogniskować się będzie na przemianach wsi zachodzących w XX wieku. W pierwszej kolejności przedstawione zostaną przykłady regionalnego zróżnicowania typów rozplanowania wsi w okresie międzywojennym, biorąc pod uwagę dziedzictwo porozbiorowych podziałów politycznych oraz reformy agrarne w tym okresie, czego efektem stały się procesy regulacyjne, w tym separacyjno-komasacyjne oraz parcelacyjne. Następnie omówione zostaną wybrane kwestie odnoszące się do sfery zmian geopolityczno-gospodarczych Polski po II wojnie światowej w aspekcie ich wpływu na wiejską sieć osadniczą i oddziaływania na układy przestrzenne wsi. W dalszej kolejności zaprezentowane będą, w ujęciu modelowym na podstawie badań regionalnych, kierunki współczesnych przemian sieci osadniczej i rozplanowania wsi w Polsce, m. in. ze względu zmiany funkcjonalne, procesy urbanizacyjne czy rozwój turystyki. W ramach podsumowania referatu ukazane zostaną refleksje na temat perspektyw badawczych oraz wybrane zagadnienia, będące pokłosiem badań własnych autora, odnoszące się prób identyfikacji form rozplanowania oraz ich waloryzacji, uwzględniając m. in. typologię w zakresie stopnia zmian morfologicznych oraz stanu zachowania historycznych układów ruralistycznych w krajobrazie kulturowym, problem zwartości typów morfogenetycznych i ich „wyspowości” w zakresie endemicznego i reliktoowego jej pochodzenia, a także kwestię możliwości wartościowania i właściwego kształtowania zasobów ruralistycznych w aspekcie potencjalnego wykorzystania dla rozwoju obszarów wiejskich w Polsce.